

sociologiei. Această acceptare a teoriilor alternative este o altă ieșire din situația de criză pe care o propune autorul.

Lucrarea este complexă și detaliată, prezentând și criticând numeroase concepții în domeniu. Bine structurată și antrenantă ca lectură, ea se constituie într-o invitație făcută sociologului de a păși în atât de necesarul domeniu metateoretic. Este regretabil că această contribuție a putut vedea lumina tiparului abia după revoluția din decembrie 1989.

Maria Larionescu

**OVIDIU BĂDINA, *Introducere în sociologie*, 2 vol., Ministerul Științei și Învățământului din Republica Moldova, Cimișlia, TipCim, 1993**

Sociologia, știința generală a societății luată ca întreg, și-a dobândit după decembrie 1989 statutul său legitim și în Republica Moldova atât în învățământul superior cât și în cercetarea academică și departamentală de profil. O dimensiune esențială a procesului de instituționalizare a sociologiei o constituie apariția de manuale universitare și școlare care fixează noțiunile fundamentale ale disciplinei asigurându-i stabilitate și continuitate. Un astfel de manual modern de specialitate îl oferă prof. Ovidiu Bădina în a sa *Introducere în sociologie*, în 2 volume, apărute în anul 1993 în Republica Moldova, la Editura TipCim din Cimișlia.

Tematica selectată și modul de structurare a prelegerilor reflectă prioritățile autorului orientate spre actualitatea domeniului de studiu, spre formarea și consolidarea discursului sociologic profesional al studenților prin cunoașterea izvoarelor și evoluției disciplinei. În *Cuvânt înainte* autorul își motivează demersul prin intenția de a pune la dispoziția primei serii de sociologi care se pregătesc la Chișinău instrumentele de lucru care să faciliteze cunoașterea aprofundată a fenomenelor și proceselor tranziției societății spre noile condiții concurențiale, dezvoltarea imaginației sociologice a viitorilor specialiști în cercetarea și învățământul de specialitate.

Cele două volume editate de *Introducere în sociologie* cuprind, în optica autorului, Partea I-a: *Istoria Sociologiei*, din care sunt realizate vol. 1: *Izvoarele sociologiei* și vol. 2: *Fondatorii* (prima parte).

Primul volum, *Izvoarele sociologiei*, este structurat în patru capitole fundamentale: Gândirea socială a antichității (cap. I), Creștinismul (cap. II), Gândirea social-politică în perioada medievală (cap. III) și Concepții cu privire la societate în perioada renașterii (Cap. IV). Sursele documentare utilizate provin parțial din stenogramele cursului de istoria sociologiei universale ținute de autor în anii 1966-1967 la fosta „Academie de Științe Social-politice Ștefan Gheorghiu” și parțial din traduceri din specialiști reputați ai domeniului: Harry Elmer Barnes, G.Mosca, Roger Pinto.

Criteriile de selecție a informațiilor oferite privind izvoarele sociologiei țin seama, cu prioritate, de relevanța lor pentru constituirea punctului de vedere sociologic. Astfel, în prezentarea gândirii sociale a antichității greco-romane și orientale, Prof. Ov.Bădina a recurs la opiniile autorizate ale lui E.Durkheim, M.Mauss, L.Lévy-Bruhl, M.Granet, H.Kelsen, R.Pinto, Levi-Strauss, Radcliffe-Brown, Eugeniu Speranția, Mircea Eliade, Auguste Comte, O.Spengler, A.W.Small, A.Toynbee, Fustel de Coulanges, Georg Simmel, Ch.L.Montesquieu, K.Bloch, G.Mosca, H.E.Barnes ș.a.

Prof.Bădina a reținut acele idei, teze, exemple din gândirea socială a antichității greco-romane și orientale care au germinat întrebări și soluționări revendicate azi de sociologie. Semnalăm câteva dintre acestea.

Astfel, interpretarea privind omogenitatea naturii și societății întâlnită frecvent în societățile arhaice, relevă o idee interesantă pentru unghiul sociologic și anume legăturile stabilite constant între ordinea naturii și normele și regulile de conduită comune ale grupurilor umane: filiația care apare ca un fapt social și nu ca unul biologic, prohibiția incestului văzută ca un fenomen pur social etc. (p. 6-9). Ideile

politice, în monarhiile despotice orientale constituie, în optica autorului manualului, surse ale sociologiei prin câteva ipostaze semnificative: funcțiunea politică conține o implicație cu mare potențial sociologic și anume participarea comună la *ideea grupului* care domină membrii acestuia înfăptuită însă pe alt temei decât acela al înrudirii, cunoscut drept „continuitate geografică”. Acest nou fundament al solidarității umane este apreciat de prof. Bădina ca fiind „o revoluție radicală petrecută în sentimentele oamenilor cu privire la o acțiune politică comună”, oamenii apropiindu-se în scopul unei acțiuni comune întrucât sunt vecini și au interese comune (p. 10). Tot în perimetrul izvoarelor politice ale gândirii sociologice în despotiile orientale intră și considerațiile interesante asupra semnificației fenomenului „cucerire” asupra unor caracteristici specifice ale ordinii sociale ale vechilor civilizații orientale: orientarea centrului lor de greutate spre exterior, existența lor eteronomă (opusă celei autonome), tendința de aglomerare infinită în spațiu, absolutismul puterii, diferențierea pe stări etc. (p. 16-18).

Cu totul alte surse sociologice sunt identificate în ideile politice ale antichității grecești. Concentrarea de energie umană, în micile cetăți grecești, a dat naștere la *experiențe sociale* favorabile conservării tradițiilor cetății sub forma cultului strămoșilor, participării membrilor cetății la destinele acesteia opusă acelei „spaime sacre” ce înnăbușea indivizii orientului, consolidării autorității comunității, instituția ostracismului ș.a. (p. 26-34).

Evoluția Romei antice îmbogățește germenii de gândire sociologică prin tema expansiunii regimului municipal și pregătirii ordinii universale, deci a unui tip de solidaritate universală exprimate de *ideea romană*, de instituția tribunalului și tribunilor (p. 51-54).

Creștinismul propovăduit în doctrinele Părinților bisericii romano-catolice a stimulat problematizarea sociologică prin câteva idei fundamentale (p. 122-125): armonia dintre individual și social, „rețeaua complicată a obligațiilor mutuale” în care „toți există în și pentru fiecare” (subl. autorului).

Trecând la sursele sociologice ale gândirii sociale și politice din societățile medievale autorul pune în discuție; între altele, o tematică controversată de istorici, filosofi, juriști și anume tensiunea dintre principiul social al creștinismului și principiul individualismului adus de popoarele barbare (îndeosebi barbarii germani). Autorul se delimitează de opinia istoricului Guizot ce susținea că barbarii germani purtau în sângele lor principiul individualismului pe care l-au adus ca zestre lumii civilizate și se raliază opiniei lui N. Iorga care pune problema într-un context mai larg, ținând seama atât de însemnătatea devotamentului personal cât și, mai ales, de rolul hotărâtor al atmosferei morale, al așezămintelor, legilor, regulamentelor, „mai înalte” decât indivizii (p. 128-138).

Analiza izvoarelor sociologiei continuă prin identificarea lor în concepțiile cu privire la societate în perioada renașterii. Sunt examinate contribuțiile lui N.Machiavelli, J.Bodin, Fr.Bacon, G.B.Vico, Ch.Montesquieu, J.J.Rousseau, Th.Morus, T.Campanella, Th.Hobbes, J.Locke. Volumul se încheie cu cercetarea concepțiilor sociologice ale socialiștilor utopiști din secolul al XIX-lea: Saint-Simon, Ch.Fourier, R.Owen.

Cel de al doilea volum tratează Fondatorii sociologiei. Partea I- a: A.Comte, H.Spencer, K.Marx, A. de Tocqueville, Școala rasei, selecției și eredității. Temele selectate spre analiză din concepția fiecărui fondator, modalitatea foarte clară, modernă de prezentare a ideilor principale, termenilor de bază și literaturii recomandate, toate acestea sistematizate în paragrafe finale după fiecare fondator, fac lectura interesantă și agreabilă.

Informațiile sociologice relevante asupra fiecărei personalități fondatoare sunt tratate sistematic fără a încălca expunerea în chip inutil, autorul urmărind stimularea gândirii critice, a studenților. Astfel, concepția lui A.Comte este „filtrată” prin trei teme directe: societatea industrială, universalitatea gândirii pozitive și salvarea diversității sociale prin unitatea Gândirii pozitive. Iar întrebarea incitantă la care sunt invitați cursanții să mediteze este: cum poate fi lichidată anarhia intelectuală prin pozitivismul sociologic comtean? Capitolul al II-lea privind organicismul și evoluționismul reprezentat de H.Spencer,

L.H.Morgan, P.Lilienfeld, A.Schaeffle, A.Espinas, R.Worms pune în lumină ideile fundamentale ale „organismului social” ca factor sociologic și ale procesului de trecere de la societatea pe bază de înrudire la societatea civilă. Un capitol amplu este dedicat concepției materialiste a istoriei, Capitalului, teoriei marxiste a revoluției socialiste, criticilor aduse concepției marxiste. Următorul fondator, Alexis de Tocqueville, completează seria fundamentelor sociologice cu „faptul democratic” implicând valori sociale esențiale: libertate, egalitate. De mare interes sunt considerațiile autorului privind aportul lui Tocqueville la definirea tipului ideal al societății democratice. Volumul se încheie cu prezentarea teoriilor asupra rasei, selecției, eredității (Gobineau și Gobinismul, Fr.Nietzsche, H.S.Chamberlain, Fr.Galton etc.) și a criticilor acestora.

În ansamblu, volumele răspund necesităților de cunoaștere a marilor tradiții ale sociologiei universale, încurajând explorările personale ale viitorilor sociologi.

Dr. Maria Larionescu

RANDEL HELMS, *Gospel Fictions*, Buffalo, New York, Prometheus Books, 1993

Lucrarea semnată de profesorul Randel Helms abordează o problemă deosebit de interesantă atât pentru istoria și sociologia religiei cât și pentru analiza literară. Ea își propune să demonstreze o idee șocantă, poate, pentru credința creștină, dar convingătoare, credem, pentru acea categorie de oameni de știință care, fără a promova un ateism militant, se declară în favoarea unei analize lucide și raționale a mitului creștin. Punctul de plecare al lucrării îl reprezintă opinia, larg împărtășită de unii istorici, că Isus din Nazaret a fost un personaj istoric real pe care imaginația mitică l-a înzestrat cu valențe sacre și calități charismatice. Numele lui adevărat a fost Apollonius din Tyana (mort în preajma anului 98 A.D.), iar istoria faptelor sale, dedicate răspândirii unei noi religii a carității și pietății, a fost consemnată de către Flavius Philostratus în lucrarea *Viața lui Apollonius*. Imaginația umană – subliniază R.Helms – ornează adeseori existența personalităților de seamă ale trecutului cu podoabe mitice și imaginare. Un personaj istoric real poate deveni în imaginația populară un arhetip, în așa fel încât realitatea devine un simplu pretext pentru schițarea unei biografii mitice. În opinia autorului, utilizarea cuvântului „ficțiune” pare mult mai adecvată decât folosirea noțiunii de mit, pentru a desemna conținutul narativ al Evangheliilor canonice. Prin ficțiune se înțelege, astfel, „o povestire a cărei scop constă mai puțin în descrierea trecutului, cât, mai ales, în influențarea prezentului” (p. 10). Evangheliile – observă R.Helms – sunt veritabile lucrări de artă, povești imaginare sau ficțiuni cu caracter artistic puse în slujba unei generoase viziuni teologice. Fără a-și propune angajarea unei polemici cu credința creștină și fără a afirma că Evangheliile nu au nici un conținut istoric, cartea semnată de profesorul Helms se situează, în perspectiva criticii literare, neutră din punct de vedere axiologic. Din acest punct de vedere, analiza detaliată făcută de cei patru Evanghelii evidențiază, cu mijloacele specifice criticului literar, sursele și metodele lor de compoziție, erorile sau distorsiunile firului epic, filiația diferitelor idei, și, mai ales, modalitățile de *invenție narativă*. Fiecare din cele patru Evanghelii canonice – observă autorul – este o „proclamație religioasă” redactată în forma unei povești imaginare care completează bogata literatură în domeniul mitului lui Isus. Această literatură a luat, cel mai adesea, forma orală și a început cu amintirile celor care l-au cunoscut personal pe Isus. Evanghelia lui Marcu este prima operă literară în formă scrisă în acest domeniu. Dar, în pofida sublinierii făcute de unii evangheliști că au utilizat, în opera lor, mărturiile unor martori oculari care l-au văzut nemijlocit pe Isus, în nici una din Evanghelii nu este prezentat Isus ca persoană istorică, ci Isus ca personalitate imaginară. Așa cum menționa Pavel, în Evanghelia sa, revelația personală, tradiția și scripturile sunt principalele surse de informație asupra lui Isus. În acest sens, fiecare Evanghelie povestește despre un Isus diferit de cel prezentat în celelalte Evanghelii. Deși, ele utilizează aproximativ aceleași surse, personalitatea și faptele lui Isus sunt prezentate în mod diferit. În același timp, ele argumentează că, cu excepția lor, toate celelalte surse sunt imaginare sau